

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

С.В. ВАСИЛЬЧАК,
д.е.н., професор

Економічна стійкість сільськогосподарських підприємств: стратегічний менеджмент

Стаття присвячена дослідженню проблем покращення якості управління підприємством, а також питанням формування концепції стратегічного управління в сільському господарстві задля забезпечення економічної стійкості в кризових умовах, що своєю чергою пов'язано з розвитком системи інформаційного забезпечення стратегічного управління та прийняття рішення щодо вибору конкретної стратегічної альтернативи з метою підготовки та подальшого впровадження стратегії діяльності підприємства в життя. Акцентується увага на тому, що менеджерський потенціал сільськогосподарських підприємств є одним з ключових факторів ефективності системи виробництва.

Ключові слова: економічна стійкість, сільськогосподарські підприємства, стратегічний менеджмент, формування, розвиток.

С.В. ВАСИЛЬЧАК,
д.э.н., профессор

Экономическая устойчивость сельскохозяйственных предприятий: стратегический менеджмент

Статья посвящена исследованию проблем улучшения качества управления предприятием, а также вопросам формирования концепции стратегического управления в сельском хозяйстве с целью обеспечения экономической устойчивости в кризисных условиях, что в свою очередь связано с развитием системы информационного обеспечения стратегического управления и принятия решения по выбору конкретной стратегической альтернативы с целью подготовки и дальнейшего внедрения стратегии деятельности предприятия в жизнь. Акцентируется внимание на том, что менеджерский потенциал сельскохозяйственных предприятий является одним из ключевых факторов эффективности системы производства.

Ключевые слова: экономическая устойчивость, сельскохозяйственные предприятия, стратегический менеджмент, формирование, развитие.

S.V. VASYLCHAK,
Dr. Scs., professor

Economic stability agricultural enterprise: strategic management

The article is devoted to the problems of improving the quality of enterprise management, as well as the formation of the concept of strategic management in agriculture, to ensure economic stability, which in turn is associated with the development of information management system for strategic management and decision-making on the selection of specific strategic alternatives for the preparation and implementation strategy for the future Businesses in life. The attention that the management potential of the agricultural enterprises is a key factor in the efficiency of production systems.

Keywords: economic stability, agricultural enterprises, strategic management, formation, development.

Постановка проблеми. Динаміка розвитку економіки підприємств перебуває під впливом комплексу факторів, які зумовлюють ресурсні обмеження, структурні зрушення, додаткову потребу в інвестиційних ресурсах, темпи і пропо-

рції економічного зростання, глибину соціальних перетворень тощо. Постійні зміни натурально-речових, вартісних та структурних пропорцій формують умови для розвитку підприємств, на які треба зважати під час аналізу поточного

стану економіки та прогнозування майбутнього. Для країн із відкритою економікою, до яких належить Україна, не менш, а інколи навіть і більш суттєвий вплив справляють зміни умов ведення внутрішньо- та зовнішньоекономічної діяльності, цін на основні види ресурсів, структури внутрішнього попиту, стану фінансового ринку тощо. Все зазначене обумовлює об'єктивне підвищення вимог до стратегічного менеджменту, ефективність якого безпосередньо впливає на забезпечення економічної стійкості підприємств.

Проведення економічних реформ на селі, постійне впровадження новітніх технологій у виробництво та необхідність покращення якості управління підприємствами сільськогосподарства з метою оптимізації виробничого процесу та структури витрат підприємств потребує нових підходів до стратегічного планування та управління сільськогосподарськими підприємствами.

На даному етапі розвитку науки управління велика кількість питань щодо формування підходів стратегічного управління, проведення оптимізації вибору стратегії діяльності сільськогосподарського підприємства, збору інформації для проведення якісного стратегічного планування у сільському господарстві залишаються не в повній мірі розкритими.

Необхідність дослідження проблем покращення якості управління підприємством, а також проведення аналізу формування концепції стратегічного управління в сільському господарстві задля забезпечення економічної стійкості є актуальним питанням в сучасних кризових умовах.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженнями у галузі управління економічними та виробничими процесами, вивченням кола проблем оптимізації й формування найбільш ефективного механізму стратегічного управління займалася велика кількість іноземних та вітчизняних учених. Найбільш відомими серед них є І. Ансоф, П. Макаренко, В. Саблук, М. Володькіна, Л. Довгань, В. Немцов, А. Зуб, О. Мартюшев, Г. Осовська, К. Косовський, А. Поддєрьогін, С. Корецька, М. Дрогомирецька, М. Івашов та інші вчені-дослідники.

Питання ефективного стратегічного управління підприємствами сільського господарства розглядаються обмеженим колом вчених, серед яких найбільш вагомі праці дослідників В. Борисової, Т. Ковальчук, В. Писаренка, Н. Сергєєва, П. Саблука. При цьому бракує досліджень з формування набору інструментів для дослідження стратегічного управління на підприємствах сільського господарства, забезпечення їх економічної стійкості, а також визначення стратегічних підходів щодо розв'язання завдань, які виникають перед підприємствами сільського господарства, не ведеться. Незважаючи на те що процес дослідження стратегічного управління охоплює широкий діапазон проблем, залишається велика кількість невирішених питань щодо впровадження стратегічного менеджменту на сільськогосподарських підприємствах, які на даний час є актуальними.

Метою статті є узагальнення основних напрямів формування стратегічного менеджменту в сільськогосподарських підприємствах як передумови забезпечення економічної стійкості.

Виклад основного матеріалу. Існуючі теоретичні розробки свідчать про повсякчасну зміну сутності менеджменту, яку варто пов'язувати зі змінами в середовищі існування лю-

дини і функціонування організації зокрема, а також завданнями, які ставляться перед ними.

Загалом, економічна стійкість підприємств – це якість, що дозволяє підприємствам різних видів економічної діяльності витримувати зміни параметрів зовнішнього середовища, відмінні від розрахункових. Підприємство може бути названо «економічно стійким», якщо воно в змозі впоратися з варіаціями (іноді непередбачуваними) в операційному середовищі з мінімальними: збитком, зміною або втратою функціональності.

Теоретична база менеджменту постійно доповнюється різними визначеннями, науковими обґрунтуваннями, зокрема, менеджмент, окрім розуміння його як галузі знань, на-пряму науки, функціональної діяльності та напряду освітньо-кваліфікаційної підготовки, доповнено розумінням його як категорії людей, фахівців, що займають керівні посади в організації та управляють процесами, пов'язаними з її діяльністю, намагаючись сприяти досягненню поставленої мети.

В Україні при проведенні оцінювання ефективності формування та впровадження стратегічного менеджменту на сільськогосподарських підприємствах у більшості випадків використовується ретроспективний підхід, який надає можливість оцінити тільки ефективність управління підприємством та побудувати план дій на майбутній період з урахуванням помилок, які були допущені в минулих періодах. Проте такий підхід не дозволяє провести планування діяльності підприємства на майбутнє з урахуванням можливих перспектив розвитку або небезпек скорочення виробництва та зменшення рівня ефективності діяльності підприємства, тим паче забезпечити їх економічну стійкість.

Таким чином, на сучасному етапі економічного розвитку в Україні існує необхідність формування нових підходів до стратегічного менеджменту щодо спрощення роботи з розробки та впровадження стратегічних планів, ефективних методів формування та аналізу інформаційних масивів, оцінки ефективності впровадження обраних стратегій.

Стратегічний менеджмент підприємства сільського господарства являє собою складну систему управління, що поєднує в собі поточне, оперативне та перспективне управління підприємством, формування планів виробництва та реалізації продукції на перспективу, проведення стратегічного аналізу та постійне проведення моніторингу стану факторів зовнішнього середовища підприємства. При цьому досить важливу роль у стратегічному менеджменті займає стратегічне планування та стратегічний аналіз, який являється основою для прийняття управлінських рішень. Саме стратегічне планування являється тим інструментом стратегічного менеджменту, який генерує стратегічні альтернативи та об'єднує результати проведених досліджень за допомогою методів стратегічного аналізу в одне ціле.

Побудова стратегічного менеджменту можлива за умови чітко визначеного алгоритму впровадження елементів стратегічного управління на підприємстві сільського господарства. При цьому впровадження стратегічного менеджменту можливе за умови використання основних його принципів, які виділяють стратегічний менеджмент з-поміж інших видів управління підприємствами сільського господарства та надають можливість визначати чітку послідовність дій для визначення структури стратегічного управління на підприємствах сільського господарства.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

До основних принципів стратегічного менеджменту належать: доцільність, зворотність зв'язку, системність, послідовність поетапного досягнення цілей, варіантність досягнення стратегічних рішень, ймовірність результатів, а також запропоновані нами додаткові принципи, які надають можливість оцінити рівень якості системи менеджменту на підприємстві, а також покращити рівень управління (економічність, мобільність, логічність).

Вітчизняний досвід та практика господарювання свідчать про доцільність аналізу структури підприємства як адаптивної системи, яка пристосовується та взаємодіє з зовнішнім середовищем з використанням основних елементів своєї будови: сфера управління підприємством (менеджмент), економічна сфера, технологічна сфера, сфера соціальних та трудових відносин, а також фінансова сфера. При цьому кожна складова частина підприємства являється унікальною і неповторною, тому кожен елемент загального механізму підприємства є важливим та незамінним.

Основні інструменти проведення стратегічного аналізу підприємств сільського господарства, як фундаменту прийняття управлінських рішень, включають у себе методи економетричного аналізу, статистичні та економіко-математичні методи, методи якісного аналізу.

Основними інструментами дослідження стану діяльності підприємства сільського господарства є якісні методи дослідження, а також економіко-математичні та економетричні методи. Використання методів якісного аналізу надає змогу провести всебічне оцінювання стану підприємства сільського господарства, проте найбільший недолік даного методу є його суб'єктивність, тому для більш детального аналізу показників діяльності підприємств сільського господарства в майбутньому необхідно застосовувати методіку моделювання стану підприємства або, в окремих випадках, екстраполяцію рівня показників.

Узагальнення поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених на категорії «ефективність менеджменту» і «якість менеджменту» дає підстави констатувати, що їх часто ототожнюють, проте якість менеджменту – це стан управління та здатність його використання, виражена в результатах діяльності підприємства і його складових. Якість менеджменту є фактором ефективності господарської діяльності підприємства.

Якість менеджменту сільськогосподарських підприємств – це властивість (здатність) управлінської діяльності, пов'язаної з керівництвом людьми, умілим використанням їх праці, інтелектуальних здібностей, мотивів із визначенням цілей і завдань бізнесу, створенням механізму управління розробкою планів, формулюванням відповідних правил та процедур, з метою забезпечення максимального економічного і соціального ефекту функціонування підприємства, а також зростання добробуту працівників.

У цілому менеджерський потенціал сільськогосподарських підприємств є одним з ключових факторів ефективності системи виробництва, а якісний менеджмент спроможні забезпечувати тільки висококваліфіковані менеджери. Тому визначальну роль відіграють особисті навички і талант менеджера, який бере на себе відповідальність за результат. Звідси основою здійснення загальної та професійної підготовки управлінського персоналу організації має бути систематичне навчання, ефективність якого визначається мірою

зацікавленості працівника в отриманні відповідних знань, які необхідні йому для подальшої та результативної роботи з метою посилення внеску у досягнення організаційних цілей.

Варто зазначити, що демографічна ситуація в сільських населених пунктах системно погіршується, відбувається зменшення мешканців села, що негативно характеризує політику по закріпленню кадрів на селі. Одночасно здійснюється і негативний вплив на потенційні можливості формування перспективного інституту керівників та спеціалістів аграрних формувань і в цілому якісного менеджменту галузі.

Рівень мотивації трудової діяльності на селі характеризується як досить низький, зменшення чисельності, зайнятих в молодому віці і з вищою освітою, поряд з несприятливим підприємницьким середовищем, гальмує як позитивні процеси розвитку існуючих підприємницьких структур, так і становлення нових підприємств. Рівень заробітної плати в працівників сільськогосподарських підприємств є найнижчим у порівнянні з іншими галузями економіки.

Загалом по підприємствах країни якість менеджменту низька, і це проявляється у збитковості виробництва, зниженні соціальних виплат, низькому рівні оплати праці та її продуктивності, а також відсутності значних інвестицій у формування і розвиток кадрового потенціалу підприємств. Дані аналізу підтверджують взаємозв'язок між результативними показниками та розміром оплати праці в сільському господарстві.

Як відомо, якість менеджменту безпосередньо впливає на соціально-економічну діяльність підприємства, а його кадрова політика взаємопов'язана з останньою.

Суттєвий позитивний вплив на обсяги виробництва валової продукції мають: поліпшення освітньої характеристики менеджерського складу, підвищення мотиваційного чинника управління, збільшення витрат на підвищення кваліфікації управлінців.

Висновки

Економічна стійкість підприємств на відміну від таких понять, як «стабільність», «стагнація», «спокій», має передбачати гнучке реагування на всі зовнішні й внутрішні впливи для того, щоб не запобігати новим обставинам, властивостям і відносинам, а уміло використовувати їх для постійного відновлення та самовдосконалення.

Важливою умовою підвищення якості менеджменту сільськогосподарських підприємств є систематична її оцінка через показники, що характеризують менеджмент господарської діяльності (прибуток, урожайність культур, продуктивність тварин) і менеджмент персоналу (продуктивність праці, розмір заробітної плати, плинність кадрів). Здійснення періодичної оцінки якості менеджменту в сільськогосподарських підприємствах дозволить тримати під контролем зміни і оперативно реагувати на них. Враховуючи те що реалізація всіх якостей управління знаходить своє відображення в кінцевій продукції як інтегрованому показнику якості менеджменту, оцінка ділових якостей керівника є одним з шляхів вдосконалення якості менеджменту сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми сучасного менеджменту: мат. наук.–практ. конф. / Наук. ред. О.Д. Гудзинський; Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України. – К.: ІПК ДСЗУ, 2005. – 408 с.

2. Дяченко М.І. Внутрішньоорганізаційні аспекти впровадження управлінських інновацій / М.І. Дяченко // [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: <http://economica.org.ua/2011/dyachenkoui/>

3. Загородній А. Стратегічний аналіз у системі «Економічний аналіз – стратегічний менеджмент» / А. Загородній, Г. Кіндрацька, В. Чубай // Економічний аналіз. – 2008. – №3 (19). – С. 167.

4. Запара Л.А. Сутність та необхідність стратегічного планування / Л.А. Запара // Агросвіт. – 2010 р. – №24. – С. 36–39.

5. Ігнат'єва І.А. Інноваційні підходи до реалізації завдань стратегічного менеджменту промисловими підприємствами / І.А. Ігнат'єва // Проблеми науки. – 2005. – №9. – С. 11–15.

6. Кісіль М.Ю. Основні положення стратегічного менеджменту / М.Ю. Кісіль // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – Запоріжжя: Гуманітарний університет «Запорізький інститут державного та муніципального управління». – 2007. – №3. – С. 99–101.

УДК 657.422.1(045)

Л.Л. ТУРОВА,
ст. викладач, Національний авіаційний університет,
А.О. КОРШАК,
студентка, Національний авіаційний університет

Облік і аудит готівкових коштів

У статті зроблено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукової проблеми, яка полягає у вдосконаленні методики, організації обліку й аудиту готівкових грошових коштів підприємств, сформовано практичні рекомендації, які спрямовані на розширення інформаційних ресурсів щодо ефективного використання грошових коштів.

Ключові слова: готівка, касові операції, грошові потоки, інвентаризація каси, аудит готівкових коштів.

Л.Л. ТУРОВА,
ст. преподаватель, Национальный авиационный университет,
А.А. КОРШУН,
студентка, Национальный авиационный университет

Учет и аудит наличных средств

В статье сделано теоретическое обобщение и предложено решение научной проблемы, которая заключается в совершенствовании методики, организации учета и аудита наличных денежных средств предприятий, сформированы практические рекомендации, направленные на расширение информационных ресурсов по эффективному использованию денежных средств.

Ключевые слова: наличные, кассовые операции, денежные потоки, инвентаризация кассы, аудит наличных средств.

L.L. TUROV,
senior Lecturer, National Aviation University,
A.O. KORSHAK,
student, National Aviation University

Accounting and Auditing cash

In the article the theoretical generalization and offers a solution to a scientific problem, which is to improve the methodology, accounting and audit of cash businesses, form practical recommendations aimed at increasing information resources on the effective use of funds.

Keywords: cash, cash transactions, cash flow, inventory of cash, cash audit.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку економіки України характеризується такими негативними рисами, як криза неплатежів, погіршення платоспроможності підприємств, значний розмір заборгованості підприємств перед партнерами, державою і своїми працівниками. Одна з причин цього – недостатнє володіння підприємствами методами управління своїми грошовими коштами. Можна отримати прибуток (позитивний фінансовий результат), але при цьому вчасно не отримати оплату від покупців, і, як наслідок, не мати змоги розрахуватися навіть за тими зобов'язаннями, що виникли в результаті здійснення витрат, пов'язаних з очікуваними і вже одержаними доходами. На такий стан економіки підприємств торгівлі і галузі в цілому впливають як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори.

Об'єктивні фактори пов'язані із загальноекономічною світовою кризою, яка розпочалася у банківському секторі і призвела до зростання вартості кредитних ресурсів, зменшення швидкості грошового обігу та девальвації гривні. Подальший

розвиток кризи спричинив падіння рівня ВВП, звільнення працівників, а отже зменшення платоспроможного попиту. Суб'єктивні фактори обумовлені неефективною інформаційною системою управління грошовими коштами, яка не дає можливості оперативного надавати необхідну інформацію про їхній стан, виявляти відхилення від нормативних або планових показників у грошовому обороті підприємства, приймати обґрунтовані управлінські рішення. Неефективне управління грошовими коштами різко підвищує ризик неплатоспроможності підприємства та ймовірність банкрутства.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Актуальність обраного наукового дослідження обумовлена також розвитком інформаційних технологій, що дозволяє не лише вдосконалити інформаційну систему управління, а й сприяє появі нових об'єктів обліку, зокрема електронних грошей. Дослідженню питань обліку, аналізу і аудиту грошових коштів присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема М.Т. Білухи, І.О. Бланка, Ф.Ф. Бутинця,